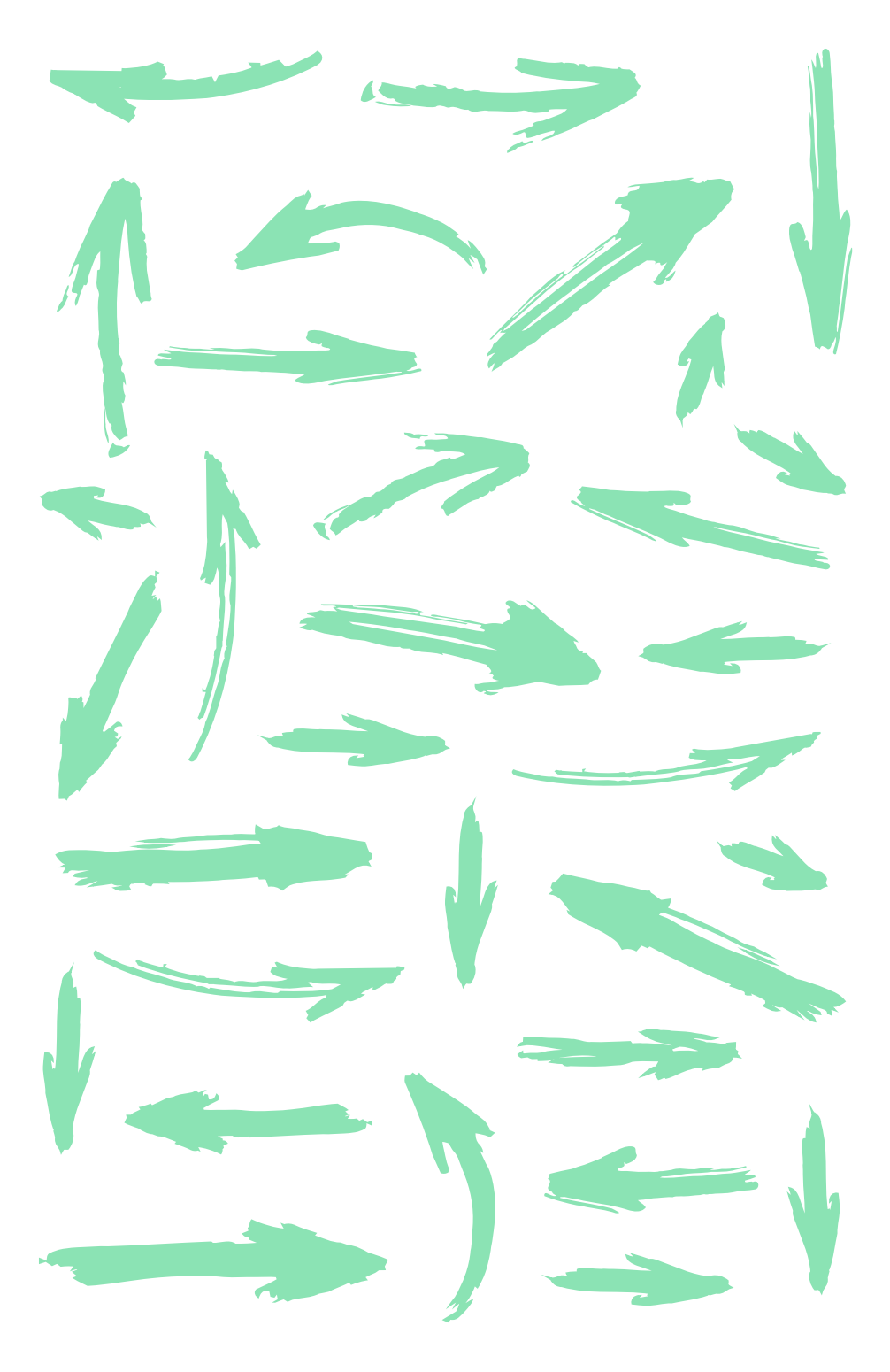

Radek Stavěl

Pře dává ní

Román o tom, co jsme zdědili
a co předáváme dál

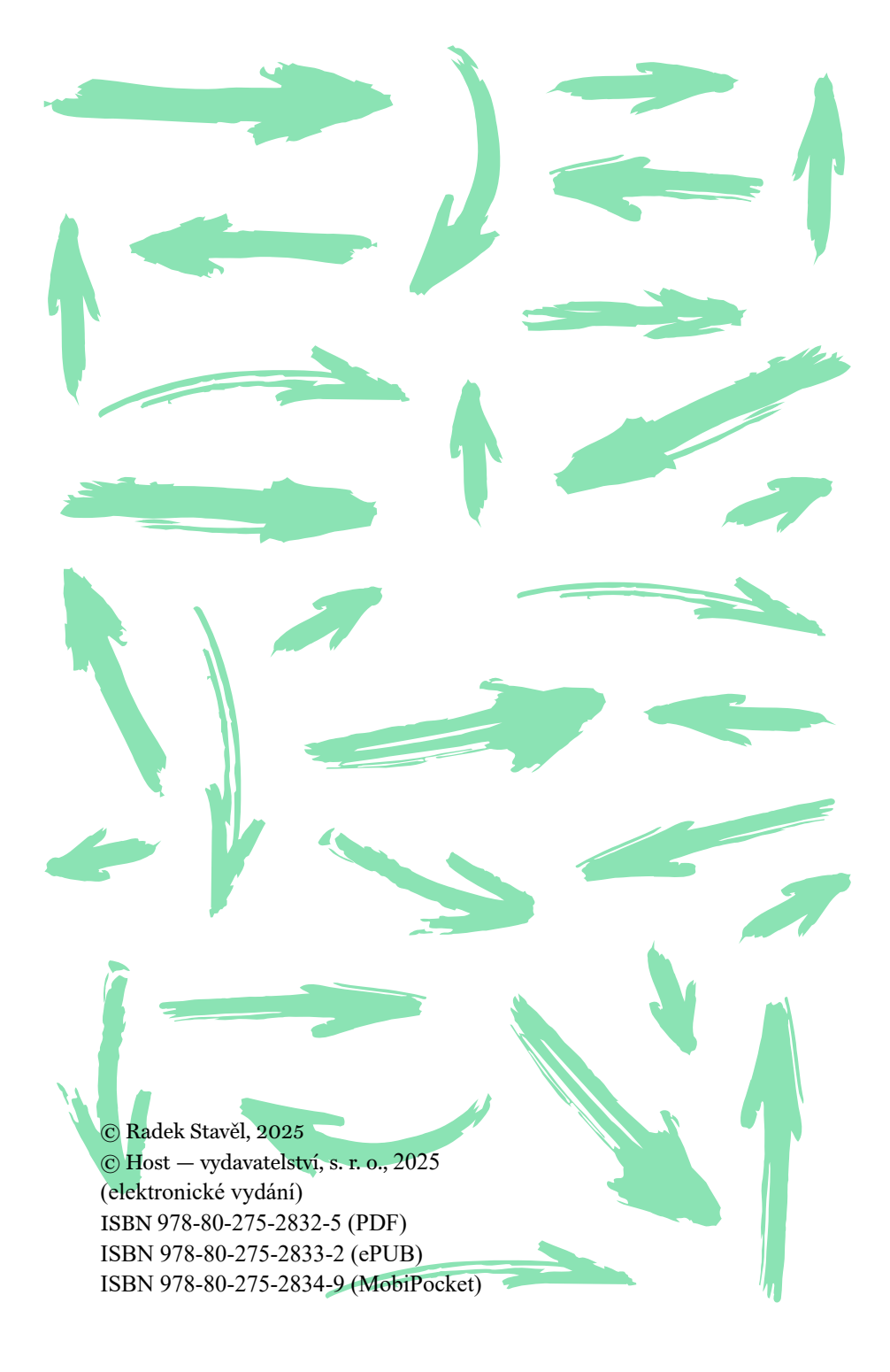
Host

Radek Stavěl

Pře dává ní

Brno 2025

© Radek Stavěl, 2025

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2025
(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-2832-5 (PDF)

ISBN 978-80-275-2833-2 (ePUB)

ISBN 978-80-275-2834-9 (MobiPocket)

**Tento román je fikce.
Pracuje také s historickými a odbornými
materiály i s postavami veřejně známých
osobností, které jsou do smyšleného
děje zakomponovány.**

Paměťová pěna

1

Při vystupování z tramvaje mě chytá za ruku, a když se na přeplněném ostrůvku proplétáme mezi lidmi, ještě pevněji ji stiskne. Na přechod vkročím, až když auto pojíždějící v koloně zcela zastaví.

Na širokém chodníku, který obkružuje celé náměstí, míjíme domovní blok, kde jsou nad výlohami markýzy s nápisem v červeném kruhu. Nadechnu se.

„Jasně, tati,“ nenechá mě Štěpán promluvit, „tady vždycky bývala ta úžasná cukrárna, která se jmenovala Lahůdky a kam jste chodili s babičkou na ty větráky.“ Poťouchle mě sleduje, nezbyde mi než reagovat.

„Větrníky. Velikánské, s karamelovým krémem.“

„A teď je tu jen taková pizza jako všude, sterilizovaná.“

„Sterilní, ty tůňto.“

„Debilní, ty puntů,“ zachechtá se.

„Hele, brzdi!“ houknu na kluka.

„A co bylo tady?“ přehodí Štěpán výhybku a rozšafně ukáže na sousední provozovnu, kde sídlí pobočka banky.

„Hm, to nevím.“ Banky žádné takové pobočky neměly, snad jen spořitelna, ale ani na tu si vůbec nepamatuju. Doma mě posílali stát do fronty jen na poštu.

Najednou se zatváří vážně. „Já chci zmrzlinu.“

„Vždyť už jsi jednu měl.“

„Prosím!“

„Ale kde ji tady chceš vzít?“ Otáčíme se na chodníku tak, že očima opisujeme kruhový plán celého náměstí. „Jo, v lahůdkách zmrzlinu mívali, točenou.“

„Támhle ji maj,“ táhne mě k okýnku fastfoodové franšízy. „Vanilkovou s čokoládovou polevou.“

„Počkej, Štěpáne, už máme zpoždění. Chceš, aby se maminka divila? Mohla by se bát, kde jsme.“

Jeho tah povolí. Začne se rozhlížet po prostranství, které na chodník navazuje. Náhle protrhaná oblaka chladného zářijového odpoledne sem natahují spoustu lidí. Kolem lavičky se shlukuje parta týpků v kapucích, někteří mají skejty. Napadá mě, že jsou jen o málo starší než Štěpán. Odněkud se přivlnila skupinka kočárkujících maminek.

Bývalé ústí Dejvické ulice na náměstí bylo zaslepeno a sloužilo nejprve jako parkoviště, nakonec je vyklidili a pobili prkny. Vznikla tak rozsáhlá veřejná terasa, na níž stojí dřevěný stánek s nabídkou ovocných šťáv, čaje a kávy. Ke stolkům, které se začínají rychle obsazovat, směřuje dvojice v zelených uniformách z protější budovy generálního štábu. Oba si nechají na hlavě baret i po usednutí, štíhlá důstojnice v sukni stejnokroje si přehodí nohu přes nohu. Baret, ale staromódní černý, má i pán s tlustými brýlemi, který sedí u stolku opodál.

Pohlédnu na Štěpána a pocítím nad ním lítost. Možná je to bezradností, s jakou se rozhlíží. Jako by ho ta bezradnost malinko smrštila, zavinula v ramenou do sebe. Chci chlapce pohladit po hlavě, ale na jeho vystouplé lopatky se nedá koukat: „Narovnej se.“

Když k pánovi s černým baretem a tlustými brýlemi nesměle přistoupí starší dáma v karamelově krémovém kostýmku a vyleštěných botkách na nízkém podpatku, muž galantně vstane, a když si sedají, baret si sundá. A jako by s ním sundal i jakousi masku — ze zdvořilého očekávání přejde jeho tvář do nadnesené lhostejnosti, s níž putuje pohledem po prostranství, až se očima zastaví, přijde mi, na Štěpánovi.

„Támhle jde! Tak vidíš, že tu na nás nemusela čekat.“ Rozběhne se k ní. Obejmutí nohou, pomuchlání, utírání pusy od čokolády a něžně káravý hlas. Štěpán se na mě ohlíží s provinilým úsměvem. Loudám se k nim na kruhový chodník, po němž Alena energicky příkrácela z nedaleké administrativní budovy.

Její tvář mi připadá buclatá. Vlastně vždycky, když ji po nějaké době zahlédnu, mi ve tváři přijde buclatější, plnější, než jak jsem ji viděl ve své představě. Jde téměř do pokleku, levou nohu předsune a pokrčí, zadkem si sedne na patu nohy pravé, čímž získá rovnováhu a může si v trvajícím objetí vyndat z kabelky látkový kapesník, aby Štěpánovi vypucovala tvář.

Pak se postaví. Všimnu si, že řidič nudící se v koloně sleduje od obrubníku její nohy. Alena vypadá vyšší, což dělají nejen podpatky, ale i k nohám těsně přiléhající tmavé kalhoty s bílými lampasy. Řidič vzhledne až k jejímu pozadí, jehož vyklenutí však zakrývá kabátek. Dnes už není letní počasí.

Výčitka v jejích očích je jen mírná, řekl bych až lhostejná. Chybí jí ten osten, kterým by mě píchla. To vždy náramně uměla a možná si to i užívala: za to, že jsme se Štěpánem oba takoví umolousanci a jako nějací pouliční sígři se musíme vyválet v kdejakém roští, poprášení pískem ze hřiště a upatlaní od sladkostí. Usmrkanci. Ani tu pusu si neumíme utřít!

Ani dnes pusa nebude. Sice jsme po čase obnovili kontaktní pozdrav, ovšem jen opatrný a s jasnými pravidly. Nastavila je Alena, a to v „mezinárodním“ stylu: já se jí symbolicky dotknu na bocích a ona přiblíží pravou tvář, naznačíme polibek, a totéž opakujeme při přiblížení tváří levých. Přesto když se ocitnu na dotek jejích broskvových lící, mám dojem, že se v těch černých očích nepatrně zablskne.

„Tak co jste dělali?“ Přejede pohledem ze mě na Štěpána a pak si vzpomene: „Líbilo se ti v muzeu?“

Někdo se zuřivě roztroubí. Na kruhové křižovatce se doprava už zcela zastavila. Automaticky směřujeme od rámusu zpět k terase, která je oddělena hradbou truhlíků s řídce rostlými keři. Alena vykročí svižně, jako kdyby nesla chodbou kávu na jednání představenstva.

„Líbilo se ti tam?“

Štěpán přikyvuje, ale tváří se nepřítomně, jako by v něm návštěva technického muzea nezanechala žádnou stopu. A to jsme si cestou v tramvaji zrekapitulovali všechny hlavní zážitky!

„Mami, půjdem ještě na zmrzlinu?“ ukazuje směrem k okýnku.

Přemýšlím nad tím zábleskem v jejích očích. Nad tou literární floskulí, milionkrát použitým básnickým přirovnáním, oblíbeným a ohraným, které mi vždycky vyčítala. *Klišé* — vepsala mi jen do textu k podtržené řádce. A já? Škrstal jsem je a pak znovu psal. A škrstám je teď a znovu píšu. Neumím se rozhodnout. A snad i proto, abych Aleně dokázal, že to dělám správně, hledal jsem použití „záblesku v očích“ u literárních autorů, psychologů i biofyziků. Zjišťoval jsem, proč vlastně záblesk. Co to vlastně v tom pohledu je? Jaká substance vykřesá v očích záblesk?

Promítám si její pohled a přemýšlím, zda onen záblesk není jen má vidina. Anebo dokonce můj vlastní odraz v jejích očích. Můj výboj touhy. Anebo viny. Zrcadlí se v nich a nedá se prozkoumat, zachytit, protože se jeho odraz rozplyne hned v následujícím momentu, kdy v jakési obavě zrak odvrátím.

Ani rostlinný plůtek trčící z truhlíků netlumí rámus, který se Kuláťákem nese, když se podvečerní zácpou prolétá houkající sanitka. Překvapuje mě, že sezení před občerstvením je najednou poloprázdné.

Klišé? Záblesk či jiskření přece ani u básníků není jen metafora, argumentoval jsem jí: všichni ti velcí tvůrci, bez ohledu na sloh, téma a vlastní styl, kteří tvořili z očí a z pohledu, pro to museli mít svůj důvod. Jako by oči představovaly osu jejich tvorby, kolem níž se všechno točí. A točí se nejen proto, že oči se prostě k popisu na první pohled nabízejí.

Alena se po mně ohlédne, jako bych něco potouchlého poznamenal, ale já nic neřekl. Napadne mě, že jsem možná špatně vydechl. Nebo snad zasténal? Ta bolest v zádech, v bedrech, bývá z dlouhého postávání, když si nemáte kam sednout.

Uvědomím si, že pána s černým baretem a tlustými brýlemi ani méně nápadnou dámu, kterou doprovází, už u stolku nevidím, stejně jako se vytratil pohledný pár v armádních uniformách. U stánku je vlastně spousta volných stolků. Hledám nějaký sklizený a nepolitý. Konečně si odpočineme. Ale hlavně se kluk potřebuje napít, už je to na něm znát.

Nejsou tu se mnou.

„Mami,“ slyším Štěpána zdálky, ze stále větší dálky: „Pojď na tu zmrzku, tak mami!“

Předávání je u konce.

2

Za podlouhlým suterénním oknem, které je umístěné vysoko na stěně místnosti, těsně nad úrovní chodníku, právě někdo prochází. Zhlédnu unavené našlapování bílých tenisek. Patří odhaleným nohám, mramorovaným množstvím skvrn a vystupujících žilek, následuje pojízdná károvaná taška, jejíž kolečka ztěžka poskakují po nepravidelné dlažbě a rozhazují po skle špinavé kapičky deště. Starou ženu, vlekoucí si minulost jako nákup z výprodeje, dohání energický krok, klapot podpatků, které musí také patřit ženě, protože je to krok velmi rychlý, skoro cupitavý — možná nespěchá, ale něco ji žene v naléhavém tempu, snad jen proto, že v sychravém dni by kapky mohly promočit silonky na jemné kůži kolem kotníků. Jsem zvědavý, ovšem představení se nekoná, lamely žaluzie se zavírají jako objektiv kamery na konci starého černobílého filmu.

Chvilky s výhledem vzhůru k nohám chodců jsou vyhrazené jen pro přestávky mezi klienty, aby se vyvětralo. Místnůstka se vrací do světla zářivky, které ordinaci dodává strohý, až úřední ráz. Obvyklá prohlídka mé tělesné konstituce přechází v tiché očekávání, vystlané měkkým papírem, jímž je masážní lůžko čerstvě pokryto. Pak si podle pokynu magistry Černé lehám na břicho.

Při masáži zad ležím čelem v otvoru podhlavníku, který je z paměťové pěny. Díky ní obličej k podložce dobře přilne, ale zároveň se nedá mluvit. Dýchat sice otvorem v podhlavníku lze, ale magistra do hlavy lůžka umísťuje ručník a tím jako by vám nasadila roubík. A protože se nikdy jako první nerozpovídá, přetrvává ticho a ozývá se pouze

mlaskání, když si v dlaních roztírá masážní olej. Aniž se mě dotkne, už tuším, cítím, jak její prsty neomylně směřují k inkriminovaným místům.

Nejsou to jen bolavě zdeformovaná záda od špatného sezení u počítače. A nepřisadil si jen tenis, kterým záda, nejsou-li vyztužena kompenzačním cvičením, po urputné hře trpí, jako by vás zezadu přejel pásák.

Když jsem k ní poprvé přišel, magistra Černá konstatovala, že jsem jako vývrtek. Zkroucený od hýždí, přes bedra a lopatky až po krk, v němž zoufale úpí i hlasivky. Přišel jsem k ní nedlouho poté, co mi to Alena řekla. Že mě podvádí, jsem tušil, ale tehdy jsem se dověděl, kdo je *on*. Toho dne se naposledy podívala na řádky, které píšu, a já pochopil, že můj rukopis už dál číst, komentovat a připomínkovat nebude.

Přitom tomu předcházelo celých pět let, než se z pracovního textu vyvinul svébytný rukopis. Něco, co začalo jako psaní na zakázku, se časem vytrhlo z osy a odstředivou silou směřovalo jinam. A to směřování mělo svůj základ hluboko v době, než zakázka přišla, v době, kdy jediná řádka nebyla. Snad jenom myšlenka byla. Jedno slovo, které bylo na počátku. Totiž *návrat*. Vzpomněl jsem si, co mi řekl děda Tonda, když se s babičkou Zuzankou trvale odstěhovali na chalupu: že člověka v určité fázi života osud navrací zpátky do míst, kde má své kořeny.

A já dostal doporučení k investorovi, který v Praze plánoval velkolepou kontroverzní stavbu. Klinghammer tenkrát potřeboval podporu veřejného mínění, a tedy i někoho, kdo dokáže dobře formulovat jeho myšlenky a dávat je na papír, do médií i na síť. Když jsem se dověděl, že onen dům má stát na „Kulaťáku“, okamžitě jsem se ozval jeho asistentce a požádal o termín schůzky.

Na zkoušku jsem měl Klinghammerovi napsat článek o tom, proč je dobře, aby tak výrazná stavba dotvářela

okruh nedokončeného Vítězného náměstí. Když se ukázalo, že plánuje dlouhodobou kampaň, a já dostal nabídku, postupně jsem ukončil zakázkové psaní pro všechny ostatní klienty. Připadalo mi, že příležitost pracovat na projektu v prostoru kruhového náměstí, kde se setkávají ulice Dejvic a Bubenče, ke mně nepřišla náhodou.

Martě vadilo, že přes den už nebudu doma, protože na Eriku přišlo období vzdoru a toulání, a chtěla tak nad ní udržovat dohled, dokud to ještě jde. Erice už naopak přišlo třináct let dost na to, aby si dělala, co chce. Když jsem pro klienty pracoval z domova, mohl jsem zkontrolovat, že ráno odešla do školy a po poledni se zase vrátila. Jenže Klinghammer chtěl, abych byl po ruce. Dostal jsem stůl a počítač, a tak jsem nemohl sedět doma. Marta nakonec kvitovala, že mám jistotu slušného příjmu. Nemusela se stresovat, že její učitelský plat je malý, a neřešila, že píšu víceméně povrchní bláboly na zakázku. „Hlavně nepiš romány,“ říkala mi sice pobaveně, ale s vážným pohledem, když jsem dlouho seděl za klávesnicí nehybně, hleděl z okna, a přitom se díval do sebe.

Když jsem chtěl vědět, jak to myslí, odpověděla, že dnes přece každý chce, aby to bylo krátké a úderné. Já ale dobře vnímal ten dvojsmysl a neklidně si před monitorem poposedl. Když Martu literatura ještě bavila, a na doktorátu o ní dokonce bádala, zásobovala mě historkami o slavných spisovatelích, aby ilustrovala, jací to byli v osobním životě zoufalci.

Ale od té doby, co učila, už nečetla, a dokonce si na ty zoufalce ani nevzpomněla. Přišla ze školy, řekla, kolik zabavila mobilů, na jaké apce se nejvíc ujíždí a že knížky ani jednoho z těch třiceti avatarů ve třídě nezajímají. Pak si vzala prášek na bolest hlavy a zapnula televizi.

Abych „nepsal romány“, mi říkala preventivně, vysílala mi tím vzkaz. A tak jsem si stále víc nechával jen pro

sebe, o čem píšu. Už jsem si stejně zvykl, že Marta nedočítá a vymlouvá se, že musí pořád něco číst a že je unavená a potřebuje vypnout. V případě komerčních textů mi ztráta testovací čtenářky vlastně vyhovovala. Protože jediný čtenář, na kterém záleželo, byl klient.

„Mušle“ bylo alternativní jméno, které jsme projektu sami podsunuli, když ho zlí jazykové označili za „škebli“. Mušle se v povědomí veřejnosti rychle šířila a nakonec uchytila natolik, že ji tak v médiích nazývali nejen místní politici, kteří projekt architekta Hubery podporovali, ale začala jej tak označovat i opozice, která se vůči kontroverznímu návrhu zaštiťovala odporem veřejnosti. Investor, který se původně zdál být v úzkých a prezentaci projektu tlumil pod jakýmsi nenápadným označením, nakonec všechny překvapil tím, že jej oficiálně představil právě pod názvem Mušle.

Na rozdíl od místních obyvatel, kterou dráždila nezvyklá podoba, se památkáři, stejně jako část obce architektů a samozřejmě i ultrakonzervativní Klub za starou Prahu v kritice nesoustředili na samotný vzhled. Věděli, že když diskuse skončí jen u „líbí—nelíbí“, budou mocným developerem přetlačeni nejen mediálním tlakem, ale i právními prostředky.

Proto se úředníci zaměřili na zamýšlené proporce budovy a její výšku. Ta navíc neměla mít pravidelný tvar, také v tom se lišila od všech budov na Vítězném náměstí. Návrhu dominovala zaoblená špička, jež se měla nad Kulaťák jakoby vyklánět. Jak říkal opoziční zastupitel, zatímco Mušle na Pražany výsměšně vystrkuje svou imaginární spirálu, miliardář Klinghammer dál nerušeně krouží kolem pozemku astronomické hodnoty. Jeho cílem je akvizice podílu ve firmě dosud kontrolované městem, která unikátní obecní pozemek vlastní. Klinghammer se však podle vlastních slov chtěl spoluvlastnictvím jen jistit,

že mu pronájem pozemku v budoucnu nikdo nevypoví, a jeho dlouhodobá investice do výstavby tak nebude zmařena. Znělo to logicky, ale opozice už tehdy upozorňovala, že cílem žraloka je, mušle nemušle, dostat se k úplnému vlastnictví parcely.

Klinghammerovo zadání jsem plnil a teď už mi docházela i jeho strategie. Na míchačky byl sice ještě čas, ale ideově se stavba musela rozjet, otáčet se jako kafemlejek, nenechat tomu chvilku oddechu, aby hmota nezatuhla. Žádnému odpůrci stavby neměl být dán čas na zamyšlení. Neustále to valit do médií, neustále opakovat, že severovýchod Kulaťáku musí být dostavěn a že to má být dílo výjimečné a vybočující. Dílo překračující, a to i doslova, měřítko náměstí. Z vlastní iniciativy jsem se sešel s architektem Huberou. Měl mi předat dosud nezveřejněné vizualizace a hlavně jsem si chtěl vyslechnout „filozofii“ projektu přímo od zdroje.

3

Jakkoli byl Hubera považován za geniálního architekta, přesvědčivě mluvit neuměl. Upil jsem kávy, která v točitém průvanu náměstí rychle stydla, a snažil jsem se vnímat nesourodé sekvence „příběhu“ vzniku projektu.

Seděli jsme na zahrádce restaurace Kulaťák tak, abychom měli na proluku i na celé náměstí dobrý výhled. Právě se podávalo obědové menu, jen my dva jsme nejedli, ani jsme si k číšníkovu údivu neobjednali tankovou plzeň. Hubera se svou ohromnou postavou, celou zahalenou v černém, tu vůbec vypadal nepatřičně. Nebyl to hábit, jen jakási opravdu obří košile z obchodu nadměrných velikostí, kterou měl rozepnutou, aby zpod ní mohlo vystupovat velké břicho, naštěstí zakryté spodním tričkem opět černé barvy. Na nohou měl rozcapené lodě ve tvaru tenisek, které kdysi mohly být bílé. Zvláštní, napadlo mě, auto má za dva miliony, ale pořádné boty si nepořídí.

Jeho velká proplešatělá hlava s šedými neučesanými prameny vlasů na skráních se nakláněla nad složkou s dokumentací a tūkala do ní prstem: „zdůraznění parterové římsy a nároží“, „respektování parametrů regulativu“, „horizontální členění obvodového pláště sice vybočuje, náleží ovšem do systému dominance celku“. Hleděl jsem na něj a poznámky si nedělal, vše mělo být v té složce, kterou si později v klidu přečtu. I když ani tím jsem si nebyl jistý, měla-li obsahovat jen tuhle konstruovanou změř technokratického pojmového aparátu.

„Já nechápu, co všichni maj“, rozhodil nakonec rukama a upřel na mě pohled. Zdálo se, že konečně vzal mou

přítomnost na vědomí. Napil se své neperlivé vody a já toho využil, abych se dostal ke slovu.

„Tak jejich hlavní argument je, jestli to jako naprostý laik chápu správně, že výška budovy přesahuje dosavadní dominantu náměstí,“ ukázal jsem napříč přes křižovatku, „budovu generálního štábu.“

Hubera se vítězoslavně usmál: „A právě že nepřesahuje.“

„Jak to? Vždyť... To mají všichni špatné informace?“

„Podívejte, oni mluví o samotné výšce stavby. Tam jsme o necelé jedno patro výš, to jo, ale dobře se podívejte: támhle Evropská, támhle Buzulucká. Vidíte?“

„No, vidím.“ Na rušné Evropské se právě sunula tramvaj nahoru směrem k Červenému vrchu, zatímco v klidné Buzulucké parkovala vozidla, jedno nad druhým, nepřipouštějící ani skulinku volného místa.

„A co vidíte?“ prohlásil a jeho rozsáhlý masitý obličej jaksi zablikal. Připadal jsem si jako u zkoušky, na kterou jsem se dle očekávání nenaučil.

„No, vidím,“ pokrčil jsem rameny, „ty ulice.“

Architekt plácl dlaní na složku, jako by to byl staro-světsky vystrčený zadek servírky. „A to je přesně ono.“

Netroufl jsem si zeptat co, abych nebyl za úplného blbce, avšak svůj tázavý pohled jsem z Hubery nespustil.

„To je přesně ono. Vidíte ty ulice...“ Dal mi ještě chvilku. Když však viděl, že je to marné, pokračoval: „Jsou tudíž proti nám ve sklonu, sice mírně, ale stoupají a s nimi i celý blok, kde stojí generální štáb.“

Snad abych mu dal najevo, že už chápu, vyslovil jsem náhle zjevenou myšlenku, která zněla, jako by to byla moje vzpomínka: „Víte, co jednou řekl Fuks? Myslím tím Ladislava Fukse, toho spisovatele, který kousek odtud bydlel. Na jedné besedě o tom, jak psát, řekl něco v tom smyslu: „Můžete napsat, že po Václaváku jede na oslu nahá žena. Dokonce můžete napsat, že ta nahá žena je dvojhlavá.“

Ale za žádných okolností nesmíte napsat, že se Václavák svažuje od Můstku k Muzeu!“

Hubera oněměl. Dokonce se rozhlédl, jako by se chtěl ujistit, že opravdu sedíme na Vítězném, a ne na Václavském náměstí. Zdálo se, že lavíruje na hraně mezi určitým podezřením a určitou nadějí. Nemohl jsem ho zklamat, a tak jsem pokračoval: „Takže ačkoli je váš projekt na metry vyšší, nepřesahuje svou výškou nejvyšší část budovy stojící naproti, protože tato budova, dosavadní dominanta Vítězného náměstí, je ve svahu, a tedy ve vyšší nadmořské výšce.“

Hubera, snad dokonce zklamáný, že jsme se vrátili do úřední reality, mrzutě přikývl: „Ti úředníci by pořád jen přeměřovali metry, byrokracie, to je jejich. Ale ta podstata! Ta filozofie, kdy stávající dominanta, a tedy i duch místa zůstane zachován, a přitom doplněn, obohacen o něco nového, unikátního, o něco, co tu ještě nebylo... to jim jaksi uniká.“

Pro mě bylo podstatné, že už jsem měl základní tezi, argument, který od této chvíle budeme na veřejnosti stále opakovat. Hubera si pořád frflal něco o „naplnění litery schválené regulace“ a já se zahleděl na souměrnou šedobéžovou stavbu, kde sídlilo velení armády. Klasicistní pilíře, oddělující řady oken horních čtyř pater, dodávají poměrně strohé budově majestátní styl a věžičky nad vikýřovou římsou dokonce budí dojem hradebního cimbuří. Dojem pevnosti podporují i dva útvary na vrcholku, rámuující střechu u obou okrajů budovy, které vypadají jako hradební bašty.

„Můj děda s babičkou tam pracovali,“ utrousil jsem do skulinky ticha.

Hubera netrpělivě mávl na číšníka.

„Tady, jak sedíme, spolu chodili domů, tady do toho domu vedle nás, s nímž má Mušle sousedit,“ ukázal jsem na nároží šestipatrového domu po naší pravici, který měl

stejně nemastné neslané barvy i mohutné tvary, na půl cesty mezi strohostí a zdobností, jako generální štáb. Sice mu chyběly „pevnostní“ prvky, asi aby bylo jasné, že tento dům náměstí nešéfuje, ale vlastně se tyto dvě na Kulatáku protilehlé budovy k sobě dobře hodily. Stejně jako ta, před níž jsme seděli, nebo vedlejší blok s fastfoody v přízemí. Uvědomil jsem si, jak je vlastně architektura sto let starého náměstí dokonale vymyšlená.

Hubera vypadal, jako by se mě chtěl na něco zeptat nebo mě aspoň upozornit na vosu na límečku, ale nakonec nic neřekl. Už podruhé během chvíle jsem překvapivě dostal prostor. „Byla to tady svým způsobem důstojnická čtvrt. Celá naše rodina měla hodně společného s armádou. Děda byl voják. Ale byl vzdělaný a věděl, dokázal odhadnout, kam to všechno spěje,“ pokračoval jsem. „Byl úspěšný. Byl by úspěšný v každé době. Dnes by asi vojákem nebyl.“ Najednou jsem dědu viděl v civilu, v padnoucím obleku s kravatou. Počká, až se do něj zavěsí babička Zuzanka, elegantní v kostýmku a lodičkách na podpatcích. Pak spolu vycházkovým krokem vyrazí. Nesměřují ke generálnímu štábu, nýbrž na druhou stranu, kolem svého domu k místu, kde má stát Mušle.

Za nimi jde druhá dvojice, i když ta k sobě zjevně nemá tak blízko. Muž je na první pohled intelektuál, nosí brýle s tlustými černými obroučkami a v ruce namísto dámy přidržuje cigaretu. Ta nemá ráda kouř a drží si trochu odstup, to je babička Hana.

Celá tato čtveřice dobře oblečených a do společnosti naladěných osob se zastaví na širokém chodníku v místě novostavby. Vzhlížíjí k lesku jejího bělostného portálu, a to nikoli s odporem konzervativních starousedlíků, nýbrž se vzrušeným očekáváním.

„Dnes by se mu Mušle, stejně jako babičkám, oběma, možná zamlouvala. Ano, zamlouvala. Pokud by v ní bylo...“

Hubera už se na mě jen nedíval, on na mě vyloženě zíral, jako v transu. Jen bylo otázkou, zda v transu nejsem spíš já.

„Pokud by v ní bylo centrum. Ale tím nemyslím obchody nebo kino. Prostě takové centrum dění, které přitahuje elity. Jako vědce, umělce... Dřív to centrum bylo támhle naproti,“ ukázal jsem k budově sousedící s generálním štábem. „V Ústředním domě armády. Byla v něm nejen restaurace, ale i kulturní sál.“

Hubera ve svém lívancovitém obličejí zkrabatil čelo, avšak stále mlčel a naslouchal.

„Ne že by šlo o skutečné elity. Ovšem důstojníci měli určitou moc a privilegia, a přitom se před veřejností nemuseli každodenně diskreditovat jako političtí papaláši z vedení strany. O jejich práci se mlčelo, což znamenalo, že měli oproti stranickým funkcionářům svým způsobem výhodu. Faktem je, že tyhle ‚elity‘, na rozdíl od těch dnešních, nemusely nijak vynikat. Naopak, nesměly vynikat.“

Dnes je to naopak. Chápete, kam tím mířím? Přestaňme být v defenzivě. Řekněme jasně, že nastal čas, aby Mušle v hegemonii náměstí vystřídala generální štáb. Vždyť je tam mrtvo. Doba se změnila, tak se k tomu přiznejme a postavme se za novou dominantu! Vznikne v ní nové centrum celé čtvrti a bude to tam prostě žít.

A abychom se předem neodsoudili k porážce,“ pokračoval jsem jazykem, který jsem sám nepoznával, a vůbec nevím, kde se ve mně ta energie vzala, „potřebujeme ty dnešní elity dostat na naši stranu. Chápu, že tam musí být kanceláře, obchody a luxusní apartmány. A taky část, která je slíbená úřadu městské části. Co kdyby tedy v budově namísto úřadu vyrostlo — za obecní peníze samozřejmě — nové kulturní centrum? Takový malý umělecký svatostánek moderní doby... Multifunkční centrum, chápete, nejen pro divadelníky nebo na koncerty, ale i pro autorská čtení, přednášky vědců a výstavy.“

Hubera na svou postavu zprudka vstal, až převrátil židli. Posbíral papíry a spěchal k přechodu, ani nečekal na zelenou. „Pojďte, ještě vám musím ukázat půdorys,“ táhl mě k proluce.

Druhý den za mnou přišla asistentka pana Klinghammera, jestli mám chvíli, abych šel za šéfem. Coby podpůrná síla jsem seděl ve sdílené kanceláři s lidmi z administrativy. Účetní i referentka nákupu vzhledly, jako bych měl nějaký průšvih. Následoval jsem asistentku a viděl z ní jen lesk tmavých vlasů, sepnutých do drdolu, a díky odhalené šíji i mateřské znamínko po straně krku, drobné a pravidelné. Přestože byla upnutá v kostýmkové sukni, sotva jsem jí stačil, musel jsem skoro běžet, aby mi neunikl rytmus jejího energického kroku v chodbách manažerského patra.

„Slyšel jsem, že už s Huberou pracujete na dalším článku,“ přivítal mě Klinghammer se sotva znatelným úsměvem. Modré oči měl studené, ale jeho úzký, jemný obličej byl tvarovaný tak, že lidem přišlo, že má vždy chlapeccky usměvavý výraz. Toto přátelsky vyhlížející charisma podnikateli určitě pomáhalo otevírat dveře, stejně jako dobře modulovaný, sytý hlas s přesvědčivými slovy. „Správně. Víte, proč jsme v soutěži vybrali právě tento projekt, který si sama lidová tvořivost kritiků pojmenovala jako Mušli?“

Chtěl jsem mu připomenout, že lidová tvořivost si vybrala „škebli“, načež „mušli“ jsem navrhl já, ale jeho otázka byla stejně jen řečnická.

„Mimochodem to, že jsme pejorativní přezdívku využili a udělali z ní přednost, je jedna z věcí, na kterou jsem pyšný,“ pokračoval v projevu, zaujatý vlastní myšlenkou, „stejně jako na odvalu celého našeho týmu vybrat z nabídek právě ideu, která vybočuje. Ostatní ateliéry se předháněly takzvaně v respektování stávajícího urbanistického

řešení, jinými slovy soutěžily v tom, kdo navrhne konformnější řešení. Budovu, kolem které projdete, aniž byste si jí všiml.“ Nakonec si šéf sedl na gauč a já vyčkal, až mě k tomu také vyzve. Měl na sobě plandavé džíny s prodřenými koleny a červené tričko s jakýmsi křiklavým černotyrkysovým znakem, jakoby sprejerským tagem. „Ovšem za odvalu se platí. Žijeme v zemi, kde se stále nevyplácí vyčnívat. Úředníci i radní se lekli, asi že by ta špičatá homole vyčnívala nad okolní střechy. A tak od toho najednou dávají ruce pryč. Přitom právě odvaha dělat věci jinak přináší nesmrtelná díla.“

Uvědomil jsem si, že vůbec nezmiňuje architekta Huberu. Přitom o vzniku Vítězného náměstí se mluví jako o realizaci koncepce Antonína Engela. Obvykle se neoslavuje majitel, ten se koneckonců bude neustále měnit, kdežto architekt zůstane navždy stejný. Přemítal jsem, zda si je Klinghammer této nuance vědom. Nyní mluvil jakoby důvěrněji, což mi tak připadalo zřejmě proto, že se ke mně přes desku konferenčního stolku víc naklonil a přitom odstrčil širokou kšiltovku s obrázkem vystrčeného prostředníčku na čele a s podpisem jakési hiphopové legendy.

„Podívejte, ten projekt je jeden z mých největších. Nejen finančně. Je to něco, o čem se hodně mluví. A píše. Čili je to něco, co se mě dotýká a ovlivňuje podnikání celé mé skupiny. Ve finále je to něco, co tu po mně...“ odkašlal si a pak podřadil do hlubší tóniny, „co tu po nás zůstane.“

Chvilku bylo ticho, což měl zřejmě být konečně prostor na něco moudrého z mých úst. Vzpomněl jsem si, jak jsem se Huberovi zmínil o Ladislavu Fuksovi: „Mušle je nadčasový nápad a vlastně natolik pozoruhodný projekt, že by stálo za to ho literárně zpracovat.“

Překvapeně na mě pohlédl. „Jak to myslíte? Jako knihu?“ „Ano. Je to...“

„To je trochu předčasné.“ Odtáhl se od stolku a zadíval se za mě kamsi směrem do Dejvic. „Kniha... Ale nechme si ten nápad v záloze.“

Pak vstal a podal mi ruku. „Projekt potřebuje mluvčího, frontmana, který se za něj postaví a udělá všechno pro to, aby ho společnost akceptovala. Už to tedy není jenom o tom sem tam napsat článek a dostat ho do novin. Prezentace projektu je teď stejně důležitá jako jeho ekonomika nebo povolovací procesy. A když vezmete v úvahu, že ten projekt jsem *já*,“ ukázal do srdce svého trička s křivolakým znakem, „aspoň ve vnímání veřejnosti, pak tuhle úlohu nemůžu svěřit jen tak někomu.“

Když jsem vycházel z kanceláře, asistentka seděla u svého stolu vedle dveří a pohlédla na mě. Nevím, jestli něco tušila, anebo zda jsem já vyzařoval jakousi auru, ale přišlo mi, že se na mě usmívá pyšně, jako by se mnou sdílela radost a vzrušení z povýšení, a tudíž i z nadcházející etapy naší těsné spolupráce. Všiml jsem si jejich štíhlých prstů s decentně upravenými nehty, nalakovanými bezbarvým lakem, které v ten okamžik přestaly tančit po klávesnici — všech deset se zastavilo ve vyčkávací poloze, jako by čekaly na slova, která pronesu, aby je slavnostně zapsaly.

Následující den se ty prsty dotkly mých. To když jsme se potkali v kuchyňce při přípravě kávy. „Co kdybychom si potykali? Já jsem Alena.“

„Já jsem Dušan.“

4

Už od předškolního věku jsem věřil, že budu spisovatelem. Třicet let mi však trvalo, než jsem pochopil, že mne bude živit psaní jen takových textů, pod nimiž nebudu sám podepsán. Pravdou je, že už od dětství jsem psal tak, aby to působilo na vybraného čtenáře, abych napodobil něco, co se mu líbí, a tím se mu trefil do noty.

Prvním spisovatelem, se kterým jsem se poznal osobně, byl Ladislav Fuks. Ten se zároveň stal prvním čtenářem mých tvůrčích pokusů, pokud tedy nepočítám babičku Hanu, která mě slavnému autorovi představila.

Babička Hana. V předškolním věku se můj život točil kolem ní a ten její zase kolem mého. Přispěchala vždy, když bylo potřeba, a vždy byla na mé straně. Když jsem si na hřišti rozbil hlavu o obrubník a matka mě chtěla odvést na šití do nemocnice, ječel jsem tak, že to bylo slyšet až ve Stromovce. Babička Hana mne bránila vlastním tělem, přiložila mi na ránu kapesník a za chvíli řekla, že to nic není. Bude mít jizvu, namítla rozlícená matka. Já se choulil k babičce, která mne objímala, a pro jistotu jsem si nechal voňavý kapesník spadnout přes oči, aby mě matka nenašla.

Vzpomínám si, že Hana jako jediná oponovala mé matce, když viděla, jak se děším školky. Funkcionalisticky vyhlížející vila byla tehdy snad bílá nebo šedá a kolem ní stál poměrně vysoký plot z kovového žebrovní. Problém ho překonat by měl dospělý, natož čtyřleté dítě. Podle rodinné historky soudružky vychovatelky netušily, jak jsem mohl utéct. Krčily rameny a tvrdily, že jsem musel přelézt plot.

Já si ten okamžik nepamatuji, zato si pamatuji záchvat, který mému útěku předcházel, a to když mě tam matka předávala. Už když mě odváděla z dědečkova a babiččina bytu, jsem byl nesvůj. Zlá předtucha se naplnila před křižovatkou Rooseveltovy a Terronské, tehdy Ždanovovy, kde se mi otevřel výhled na rohovou parcelu s domem, v němž jsem měl být zcela vytržen z ochrany rodinného kruhu. Tam to se mnou začalo doopravdy šít. Matka pak svým rodičům, dědovi Tondovi a babičce Zuzance, ukazovala zarudlé jamky, které jsem jí svými nehtíky vyryl do zápestí.

Jak jsem provedl útěk, nevím, ale pamatuji si svůj pohyb bubenečskými ulicemi směrem k Dejvicím, ke Kulaťáku, kde narůstal ruch a bezejmenných chodců přibývalo. Možná jsem podvědomě věděl, že musím mířit na jih, a opravdu jsem ten směr trefil. Děda s babičkou, u kterých jsme s rodiči a právě narozenou sestrou stále ještě bydleli, však byli v práci, takže jsem se nedozvonil. Musel jsem tedy z Kulaťáku zamířit ke druhé babičce, k Haně, matce mého otce.

Vzpomínám si na fasády budov starých Dejvic, v jejichž ulicích se střídá jen světlejší s tmavším odstínem, jako černobílý obraz nařazený šedí. Vzhlížím ke stěnám vysokých činžáků jako špunt na stěny obludně hluboké kádě, která se tyčí do takové výšky, že nebi nechává jen úzký průzor. Připadám si jako na dně světlíku, kterým se opouští život v zatuchlé tmě starého domovního bloku. Chodci na mě pátravě shlížejí. Šedé tváře se nade mnou sklánějí a snaží se zjistit, kdo je ten malý špunt vytržený z vaničky svého domova, drobek spadlý na zatuchlé dno uličního světlíku, jehož tvář odráží neštěstí. Kde bydlím a jak jsem se tu vzal?

Důchodcům jsem utekl a nakonec mě prý chytila nějaká maminka s kočárkem a předala esenbákům. Rodinná historka praví, že když se mě ptali na jméno, řekl jsem jim,

že jsem brouček. Teprve po naléhání jsem jim popravdě odpověděl, že jsem Stracený. „To víme,“ oni na to, „ale řekneš nám konečně, jak se jmenuješ?“

Nastalo blažené období, kdy jsem bydlel u babičky Hany. Ne vždy jsem u ní přespával, ale hlídala mne přes den, abych nemusel do školky, přestože to byla školka Marty Gottwaldové a patřila, dokonce i podle samotné babičky Hany, mezi vzorové školky celé naší vlasti.

„Co je to vlast?“ chtěl jsem vědět, když jsem měl pusou plnou makového koláče. Babička stále vařila a hlavně pekla a vždy přesně to, co jsem měl nejradši. Makový koláč musel mít jen tenkou vrstvu těsta, zato vrstvu máku co nejsilnější.

Přisunula mi můj talířek s kresbou jakéhosi zvířátka, snad broučka, pod bradu, otřela mi drobky z pusy a pohladila po vlasech. „Tím se myslí naše republika. Vlast — jako že je naše vlastní.“

Napřímila se, vyklepala utěrku nad dřezem, složila ji na pultík kredence a okraje složené utěrky přejela souměrně dlaněmi jako žehličkou. Zahleděla se na obrázek na stěně a snad mi k němu chtěla něco povědět. Byla na něm krajina s polem a lesem, byla to ovšem divná malba, obilí i stromy byly vroubkované, jako kdyby jimi projel obří kombajn, ale jen jaksi napůl. Anebo jako by přišel nějaký dareba a rozryl povrch plátna placatým šroubovákem.

Krajinka visela nad pohovkou vedle kredence. Jídelna s kuchyňským koutem byla úzká podlouhlá místnost, jejíž tvar pohovka ještě protahovala. Hned u jejích nohou místnost končila. Nad vchodem visel jiný objekt, který můj pohled přitahoval mnohem víc než obrázek. Byl to předmět nepochopitelný, až děsivý, vím, že jsem se na něj babičky opakovaně ptal.

Ta černá věc na mě shlížela svýma velkýma očima, bělmy očí, vlastně jen dírami pro oči. Neměla ústa ani bradu,